

Innspill til ekspertgruppen for barn i fattige familier fra Blå Kors Norge

Dato: 1. desember 2022

Blå Kors arbeider med og for mennesker med sammensatte utfordringer og som strever med å mestre hverdagen. Vi ønsker å være en ledende ideell samfunnsaktør i utviklingen av det fremtidsrettede, helhetlige arbeidet innen oppvekst, avhengighet og inkludering.

Innledning

Det må være et mål at barn i Norge vokser opp i familier med omsorg og trygge rammer, herunder tilstrekkelig inntekt, det vil si høyere enn 60 prosent av medianinntekten i landet i en treårsperiode. Investering i barns velferd har store samfunnsmessige konsekvenser på kort og lang sikt.

Vi mener den norske velferdsstaten i hovedsak bør baseres på *universelle* ordninger, både kontantytelser og tjenester, da dette antas i seg selv å ha positive egenskaper, blant annet for oppslutningen om velferdsstaten og dens legitimitet (NOU 2017:6). Det vil også hindre stigmatisering. Universelle ordninger vil minske behovet for kunnskap om rettigheter og velferdstjenester hos den enkelte innbygger, og det vil redusere opplevelse av byråkrati. Universelle ordninger vil holde offentlige administrative kostnader lave.

Samtidig er det viktig å innrette velferdsordningene slik at de treffer dem som trenger dem mest, og slik at velferdsstaten er økonomisk bærekraftig. Dette tilsier en økt satsing på målrettede ordninger.

Ekspertgruppen ber særlig om innspill til problemstillingene som regjeringen har bedt ekspertgruppen om å komme med anbefalinger til i mandatet:

1. Ulike typer politikk:

- o **prioritering av kontantytelser versus tjenester**

Blå Kors ser at satsingen på universelle velferdstjenester de siste 20 årene har hatt god effekt, da særlig på satsinger på barnehageområdet. Like fullt ser vi nå behov for at det må satses både på kontantytelser og tjenester.

Andelen barn som vokser opp i en familie med vedvarende lavinntekt i Norge har økt det siste tiåret ifølge tall fra [SSB](#). I 2020 viste tallene at 115 000 barn i Norge vokser opp i husholdninger med vedvarende lavinntekt. Dette utgjør 11,7 prosent av alle barn i Norge.

Viktige kontantytelser som skal forhindre at familier opplever lavinntekt er barnetrygden, folketrygden og sosialhjelp. Barnetrygden er viktig fordi den øker inntekten i barnefamilien.

Barnefamilier har høyere utgifter enn familier uten barn, og barnetrygden er derfor en viktig støtte til dem. Barnetrygden har vist seg viktig for å forhindre lavinntekt.

Å være enslig forsørger er en vesentlig risikofaktor for at barn vokser opp i lavinntektsfamilier. Det bør derfor ses på å forsterke dagens innretning av barnetrygden ved å gi ekstra barnetrygd til enslige forsørgere. En slik innretning vil i stor grad treffe lavinntektsgrupper uten å svekke arbeidsinsentivene (NOU 2017:6).

Å styrke og skattlegge barnetrygden vil bidra til at barnetrygden blir noe mer omfordelende enn med dagens system. Dermed vil barnetrygden bestå i stor grad slik den er i dag som en universell ordning, der hovedformålet er å omfordele mellom husholdninger med og uten forsørgeransvar (NOU 2017:6).

Det er viktig at kontantytelser følger kostnadsutviklingen i samfunnet, og at andelen barn som vokser opp i familier med lav inntekt holdes så lav som mulig. Dette fordi lavinntekt øker foreldres stressnivå, og dette påvirker oppvekstmiljøet, den såkalte Familiestress-hypotesen. Selv om årsakssammenhengene er svakt dokumentert, så må vi unngå at offentlige ordninger som lave ytelser gjennom folketrygden eller sosialhjelp bidrar til belastninger på familiene ([Oslo Economics 2021](#)).

Blå Kors mener det må utredes om barneperspektivet skal tas inn i Folketrygdlovens formålsparagraf tilsvarende som i Sosialtjenesteloven. Dette vil kunne medvirke til at hele NAV har en forpliktelse til å oppfylle barnekonvensjonens forpliktelser, herunder hensynet til barnets beste og barnets rett til å bli hørt.

Satsene er, i tråd med arbeidslinja, lave. Det bør utredes nærmere om folketrygd- og sosialhjelpssatsene for barnefamilienes vedkommende er så lave at retten til tilfredsstillende levestandard utfordres, og at de i så fall må økes.

Blå Kors mener at det også må satses på tjenester, og, dersom ressursinnsatsen er begrenset, særlig målrettede ordninger.

- o **prioritering blant ulike universelle velferdstjenester, og hvilke behovsprøvde eller målrettede ordninger som det eventuelt bør satses på i tillegg**

Tidlig innsats er et grunnleggende prinsipp for å sikre barn en god oppvekst.

Universelle velferdstjenester som helsestasjon, **barnehage**, skole, **skolefritidsordning**, høyere utdanning og helsetjenester har viktige funksjoner knyttet til barns oppvekst og utvikling, helse, inkludering og fellesskap (NOU 2017:6). Av disse er det bare barnehage og skolefritidsordning som ikke er gratis, og som blant de universelle ordningene vil være aktuelle å prioritere høyere enn i dag.

Målrettede ordninger

Familier med lavinntekt har ofte flere samtidige utfordringer. Seks av ti barn i lavinntektshusholdninger har innvandrerbakgrunn ([SSB](#)). Andre utfordringer er forekomst av psykisk og fysisk sykdom, alkohol- og/eller rusavhengighet, har erfart negative livshendelser, har lav familiefungering og mangel på sosialt nettverk i familien. Dette påvirker evnen til å mestre livssituasjonen og foreldrerollen. De har dermed også sammensatte behov. Det er veldokumentert at sosial støtte kan ha en buffereffekt og en avgjørende rolle for foreldres mulighet for mestring ([Evalueringsrapport fra Sintef](#)).

For å dekke behovene trenger vi tjenester med høy tilgjengelighet/lav terskel, lavt nivå av byråkrati, samhandlingskompetanse og som er en inkluderende arena.

Blå Kors barnas stasjon er en målrettet ordning – et tiltak med disse kvalitetene nevnt over, og som møter barn i alderen 0-12 år og deres familier som har samtidige utfordringer.

Sentralt i tilbudet er at ansatte har riktig kompetanse til å møte barna og familiene. Dette er et helhetlig tilbud med fokus på at deltakerne når sine egne mål, og at de gjennom å benytte seg av tilbudet har fått økt tro på at de kan greie å takle utfordringer i livet på nye måter.

Foresatte opplever at tilbudet ved barnas stasjon ([Evalueringsrapport fra Sintef](#))

- styrker relasjon mellom dem og barnet,
- bidrar til at de er tryggere i foreldrerollen,
- gir økt selvtillit og mestringstro,
- opplever følelse av tilhørighet og fellesskap.
- gir verktøy for å håndtere skam, fordommer og følelser.

Barn opplever høy grad av tilfredshet ([Evalueringsrapport fra Sintef](#)).

Blå Kors Barnas stasjon er et lavterskeltilbud som samler flere hjelpetiltak på ett sted. Eksempler på hjelpetiltakene er mestringsgrupper for foresatte, ferie- og fritidsaktiviteter for barn og unge, endrings-, støtte- og kriesamtaler til familier og foresatte, samt kompetanseøkning for foresatte gjennom kurs og veiledning. I tillegg tilbys utlån av klær og utstyr til fritidsaktiviteter. Tiltakene er i stor grad brukertilpassede.

Ved at flere ulike tilbud er samlet på samme sted, kan deltakerne være med på å styre hvilke tjenester de har behov for. Udekkede behov som avdekkes kan følges opp gjennom en kombinasjon av individuelle samtaler, kurs, grupper, ferier og aktiviteter i nærmiljøet.

Avgjørende suksesskriterier ved tilbudet er at tjenestene tilbys på ett sted slik at familiene møter et koordinert og helhetlig tilbud. Stasjonene kan utfylle offentlige tjenester gjennom et tett samarbeid med kommunen eller bydelen: helsestasjon, barnehager, skoler, barnevern, NAV og kriesenter, men også spesialisthelsetjenesten som Distriktpsikiatrisk senter (DPS) og Barne- og ungdomspsikiatrien (BUP). Tid en ubegrenset ressurs slik at det blir etablert tillitsfulle relasjoner og det er mulig å hjelpe brukerne med det de har behov for. Dette innebærer at **Blå Kors barnas**

stasjon bidrar til at barn og foreldre kommer i kontakt med hjelpeapparatet og får dra nytte av eksisterende tilbud og tjenester.

Blå Kors barnas stasjon har siden 2006 gitt støttende og styrkende aktiviteter til småbarnsfamilier, og er etablert i Fredrikstad, Kristiansand (inkl. Lindesnes og Lister), Drammen, Trondheim, Hamar, Oslo og Bergen/Askøy.

Blå Kors barnas stasjon finansieres i dag i hovedsak gjennom inkluderingstilskudd fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, samt noe kommunale tilskudd og fundraising.

Blå Kors ser at tiltaket vil være egnet også fra 13 år og oppover. Overgangen til ungdomsårene kan være en kritisk og turbulent periode for både ungdommer og foreldre/foresatte. I rapporten fra utviklingsprosjektet Det nye barnevernet beskrives noen av utfordringene som familiene kan stå overfor når barna blir eldre, slik: "*Omsorgen og foreldres vilje til å holde ut i disse familier kan rakne; det er betydelig forekomst av psykiske vansker hos foreldre og mange barn og unge har tydelige vansker. Materialet inneholder en rekke eksempler på sammenbrudd når barna kommer i puberteten og alvorlige atferdsvansker eller psykiske vansker utarter seg*".

Vi foreslår å styrke målrettede ordninger for å styrke hjelpetiltakene fra en rekke offentlige instanser slik at det er en dør inn for disse familiene. Tiltaket svarer godt på utfordringer som inngår i kommunenes [oppvekstprofiler](#) fra FHI.

Blå Kors mener målrettede ordninger som barnas stasjon i regi av ideelle aktører bør utvides til flere steder i landet. Dette kan gjøres gjennom en nasjonal tilskuddsordning slik det praktiseres i dag, og en forpliktelse til kommunene og ideelle aktører at det skal inngås samarbeidsavtale om bruk av midlene.

2. Prioritering av sektorområder:

o På hvilke områder er offentlige tiltak for barn i fattige familier viktigst?

Bolig: Et godt og trygt sted å bo er grunnleggende i alle menneskers liv. Uten dette er det vanskelig å nyttiggjøre seg av andre hjelpetiltak. Boligpolitikken må sikre at det er mulig å bo uten for høye bokostnader, samt unngå trangboddhet. Det er også viktig at det er mulig å bo over tid for å unngå hyppig flytting, samt sikre tilgang på boliger i gode nærmiljøer preget av mangfold og mulighet for gode sosiale møteplasser, fysisk aktivitet og naturopplevelser.

Oppvekst: Familien er den grunnleggende omsorgsrammen i et barns liv, og det må legges til rette for en trygg og god oppvekst i familien.

Utdanning og arbeid bidrar i tillegg til bedret økonomi også med mening i livet, og dette har stor verdi som foreldre overfører til sine barn. Barnefamilier med lav utdanning og lav eller ingen yrkestilknytning har høyest risiko for lavinntekt.

Integrering er viktig da barn med innvandrerbakgrunn utgjør over 55 prosent av alle barna i lavinntektsgruppen. Noe av forklaringen på dette, er at barna har kommet til landet som flyktninger eller de har foreldre som har flyktet til Norge fra sitt hjemland, og som gjerne har mange barn, lav utdanning, svak yrkestilknytning og er avhengig av offentlige støtteordninger.

Fordeling av ansvar og tiltak på ulike forvaltningsnivå:

- o **Bør det gjøres endringer i hvordan oppgaver og ansvar for barn i fattige familier er fordelt mellom ulike forvaltningsnivåer?**

Ansvar og tiltak bør ligge nært de det gjelder, og være koordinert. Samtidig er det viktig å sikre riktig kompetanse. Familier med lavinntekt har ofte sammensatte utfordringer og behov.

Vi har ikke forslag til endringer med hensyn til fordeling av oppgaver og ansvar mellom forvaltningsnivåene.

Vi vil likevel presisere at ideelle organisasjoner bidrar med viktige tiltak for å bistå barn og foreldre i lavinntektsfamilier. Både stat og kommuner bør sikre et mer langsiktig, strukturert og formalisert samarbeid med ideelle organisasjoner på dette området.

Retts politikk til rett tid:

- o **Hvilke perioder i oppveksten er behovet for gode tiltak størst, og hvilke tiltak virker best når?**

Også her kommer tidlig innsats inn som grunnleggende prinsipp for å sikre barn en god oppvekst. Innsats. Samtidig er alle perioder viktige.

0-1 år: Veldig viktige år. Store konsekvenser av omsorgssvikt disse årene. Helsestasjon, barnevern og målrettet lavterskel inkluderingstilbud er viktige tiltak.

1-6 år: I disse årene er barnehage det viktigste tiltak, og vi ser at de siste års satsing har hatt god effekt. Det finnes barn som nå er i 8-12 års-gruppa som ikke kom denne satsingen til gode. I tillegg er lavterskel inkluderingstilbud viktig.

7-12 år: I perioden er det viktig å se barna og ruste dem til en god hverdag og til ungdomstiden, og identifisere barn som har foreldre som ikke ser barna sine. Skole, skolefritidsordning, fritidstilbud og målrettede lavterskel inkluderingstiltak er viktige tiltak.

13-18 år: Styrke ungdommene til voksenlivet og bistå foreldre til å gi slipp. Skole, fritidstilbud og målrettede lavterskel inkluderingstiltak er viktige tiltak.

3. Grupper av barn og familier:

- o **Bør ressursinnsatsen i større grad enn i dag målrettes mot spesifikke grupper barn og unge eller områder, for eksempel mot barn av enslige forsørgere eller fra familier med innvandrerbakgrunn, eller mot områder med stor andel barn i lavinntektsfamilier?**

Ressursinnsatsen bør målrettes mot spesifikke grupper barn. Samtidig målrettede ordninger rettet mot spesifikke grupper barn etableres i geografiske områder med stor andel barn i lavinntektsfamilier.

I følge [rapport fra FAFO](#) i 2020 fremgår det at mer enn halvparten av alle barn som lever i vedvarende fattigdom fordeler seg på 24 kommuner. Dette holder seg stabilt, og er omtrent de samme kommunene som i 2005.

Avslutning

Vi takker for anledningen til å komme med innspill til ekspertgruppens viktige arbeid. Vi deltar gjerne i referansegruppe om det er ønskelig.

Blå Kors ønsker ekspertgruppen lykke til!

Vennlig hilsen

Trine Stensen
generalsekretær

Kontaktperson: Ingvild Belck-Olsen, leder politikk, tlf.: 920 59 506, e-post: ingvild.belck-olsen@blakors.no

Kilder:

NOU 2017:6 Offentlig støtte til barnefamilier

[Oslo Economics](#): Samfunnsøkonomisk vurdering av marginalisering og utenforskap (2021)

[Sintef](#): [Evaluering av Barnas stasjon](#), 2021:00593

[SSB](#): [Barn i lavinntektshusholdninger \(2022\)](#)

[Fafo](#): [Barn som lever i fattigdom notat, 2020:05.](#)